

др Ана Вујовић¹
Универзитет у Београду, Учитељски факултет

Стручни
рад

Франкофона поезија за децу у интерисаној настави француског језика на раном узрасу

Резиме: У овом раду полазимо од размишљања и анализирања омишљених стандарда, циљева и задатака из важећих наставних планова и програма у првом циклусу основног образовања код нас, а пошто, прегледајући део савремене стручне литературе на енглеском и француском језику, погледамо на основне одлике и предности интерисане наставе. Циљ нам је да, на конкретним примерима, покажемо да је могуће неке деце јесме франкофоних аутора успешно укључити у садржаје других наставних предмета и, на савим природан начин, повезати са традицијом из неколико предмета: српског – мајерне језика, ликовне културе, музичке културе и свега око нас. Интерисано учење страног језика и садржаја других дисциплина ученицима помаже да развију когнитивне способности, омогућава да прошире свој речник и овладају специфичном стручном терминологијом у различитим областима припремајући их тако за наставак образовања и за будући рад.

Кључне речи: француски језик, франкофона књижевност, први циклус основног образовања, функционално знање.

Уводна разматрања

Међу циљевима и задацима Програма васпитања у првом циклусу основног образовања наведени су и следећи:

- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;

- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;

¹ ana.vujovic@uf.bg.ac.rs

- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

У Препорукама за остваривање програма страног језика као факултативног наставног предмета у првом и другом разреду основног образовања, као циљ наставе страног језика на млађем школском узрасту, истакнуто је развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, стицање позитивног односа према језику који није њихов матерњи језик, односно уважавање различитости, упознавање фонолошког система страног језика и основних комуникативних вештина у усменом општењу. Без знања страног језика нема ни укључивања у процесе европског и међународног повезивања нити прихватања различитости, развијања толеранције и васпитавања у духу културних односа и сарадње међу људима из различитих и често врло удаљених средина, усвајања и развоја основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва или уважавања плурализма вредности (што су све циљеви наведени у нашем Програму васпитања као и у програму предмета српски језик на млађем узрасту).

Циљ наставе страног језика на млађем школском узрасту је да оспособи ученика да на страном језику комуницира на основном нивоу у усменом и писаном облику о темама из свог непосредног окружења. У исто време, настава страних језика треба да:

- подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика;
- олакша разумевање других и различитих култура и традиција;
- стимулише машту, креативност и радозналост;
- подстиче употребу страног језика у личне сврхе и из задовољства.

Општим стандардима за трећи разред предвиђено је да кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама, развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика. Трећа година учења страног језика има задатак да утврди претходно стечена знања и уведе ученике у вештине разумевања писаног текста и писања већ усвојених садржаја.

Програм страних језика за четврти разред основне школе исти је за ученике који страни језик уче четврту годину и за ученике који га уче другу годину. С обзиром на то да су програми за први и други разред били усмерени на сензибилизацију ученика на стране језике и развијање вештина разумевања на слух и говора, већ у трећем разреду уочава се јасна тенденција да се програм за трећи разред као почетни и за трећи за трећу годину учења усагласе. Теме су у трећем разреду за оба курса готово идентичне и форсирају се све четири језичке вештине (говор, разумевање, читање и писање). У складу са узрастим, развојним и спознајним карактеристикама ученика, у четвртном разреду очекује се да ученици, уз неколико и допунских часова, могу да до краја четвртог разреда достигну исти ниво компетенција у језику који уче. Начином остваривања програма предвиђено је да се у учионици што више употребљава циљни језик, да говор наставника буде прилагођен узрасту и знањима ученика, да ученици у почетку већином слушају и реагују, потом почињу и да говоре и, још касније, пишу. Битно је значење језичке поруке, а не граматичка прецизност исказа. Настава се заснива и на социјалној интеракцији јер се рад у учионици спроводи путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама и мање или више сложеним задацима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем.

Значај покрета и израза лица у васпитно-образовном процесу познат је јер деца усвајају свим чулима. Она воле да виде, чују, додирну и осете, а успех њиховог учења у одређеној мери зависи и од типа меморије који имају. Ученици са наглашеном визуелном меморијом спорије усвајају вербална упутства, док су ученици који имају аудитивни тип меморије успешнији у говорним активностима (стoga су у уџбеницима страног језика за децу млађег узраста упутства и захтеви дати вербално, али и представљени цртежом или слицицом). Врло мало пажње се поклања ученицима са моторном меморијом, вероватно зато што су најмање бројни. Јасно је да наставник страног језика час треба да конципира у складу са психофизичким особинама ученика, што није једноставно и што подразумева добро познавање сваког ученика понаособ (што је, имајући у виду број часова и време које наставник са ученицима проводи током недеље, практично немогуће). Стога је неопходно да наставник страног језика, ради бољег праћења и разумевања ученика, остварује редовну сарадњу са професором разредне наставе, који има потпунији увид у рад и могућности сваког ученика, као и у услове у којима он одраста.

На часу треба да се користи страни језик кад год је то могуће, готово увек за устаљена упутства, јер су то једине ситуације у учионици када се страни језик користи природно и спонтано. Деца не морају да разумеју сваку реч која се изговори ако је дат контекст у оквиру кога значење речи може да се наслути. Међутим, не треба занемарити ни чињеницу да је употреба матерњег језика у неким ситуацијама оправдана.

Појам и одлике интегрисане наставе

Појаву појма интегрисане или интегративне наставе условили су чести приговори традиционалној настави која је, по некима, све даља од правих потреба и интересовања детета, све

мање у складу са његовим развојно детерминисаним карактеристикама и способностима, у супротности са временом у којем живи и за које се спрема, преоптерећена запамћивањем обиља података уз недовољно развијање психичких процеса и критичког односа према свету и догађајима у њему. Већ више деценија говори се о потреби превазилажења граница међу наставним предметима, о стављању у први план неке теме која би се обрађивала кроз дискусију и о увођењу у наставу актуелних питања и проблема модерног човека. Под интегралношћу наставе подразумева се остваривање захтева да сви елементи наставног процеса – садржајни, психолошки, сазнајни, социолошки и организациони – буду функционално повезани и да чине хармоничну целину. Интегрисана или интегративна настава била би она настава у којој су границе између различитих предмета или дисциплина избрисане или делимично неприметне и у којој би се остваривале смислене везе између сличних аспеката различитих дисциплина које се међусобно интегришу, прожимају и синтетишу у нову целину која је већа и значајнија од простог збира саставних елемената (појединачних предмета – дисциплина). Појам интегративна настава среће се у литератури под различитим терминима, а најчешће као целовитост наставе, концентрација наставе, корелација наставе, скупна настава, комплексни систем (Вилотијевић и Бањац, 2011: 13-15). Знања се не деле вештачки на предмете и дисциплине, већ се свет посматра као целина и на тај начин се и проучава. На овај начин се ствара један целовит контекст за учење који води ка већој могућности памћења веза и решавања проблема тако што се из различитих углова сагледавају њихове различите димензије. Најбоље се памте и стичу информације које су повезане у смислену мрежу значења. Млађа деца прилазе појавама и збивањима из окружења целовито полазећи од њихових међусобних и видљивих веза и не разлучују их у складу са научним категоријалним апаратом.

Интегративност може да се остварује у свакој етапи образовно-васпитног процеса, како при избору циљева које треба усаглашавати са животном активношћу деце и њиховим интегративним личним одликама (активност, самосталност, креативност), тако и при избору садржаја образовно-васпитног процеса из појединачних предметних области остварујући интеграцију спајањем међусобно блиских области знања пошто дечјој природи не одговарају дисциплинарне границе (Вилотијевић и Бањац, 2011: 53). Природа детета млађег школског узраста захтева да се појаве и догађаји посматрају у својој целовитости (онако како их деца и виде), а не да се уситњавају и раздвајају. Резултат оваквог рада, у којем наставник повезује у једну целину сродне садржаје различитих предмета и целовито их тумачи ученицима, јесте интелектуални и морални развој ученика, њихова оспособљеност да збивања и појаве у окружењу посматрају у међусобној условљености и повезаности.

Овакав приступ настави захтевао би активнију улогу ученика јер се не своди само на преношење чињеница, него много више на решавање проблема, постављање питања и активног тражења одговора из своје околине и окружења. Интегрисана, односно интегративна настава подразумева не само интеграцију наставних садржаја већ и персоналну интеграцију ученика и наставника у тимском раду (у процесу сарадничке наставе у којој се ученици навикавају на дијалог и развијају и интелектуалне и комуникативне способности), а и интеграцију школе и шире друштвене средине, као и примену знања из једне области у другој, тј. функционално знање (Вилотијевић и Бањац, 2011: 94-97).

Још неке од карактеристика интегрисане или интегративне наставе јесу разноврсни облици и методе рада (разговор, извештавање, причање, сакупљање и уређивање грађе, експериментисање, учење уз игру итд.), затим чешће промене активности и додатно упошљавање

ученика, развијање њихове самосталности и усмерености на решавање проблема, постављање питања и активно тражење одговора. Омогућава се и развој интраперсоналних потенцијала, уважавање искустава и знања које ученици стичу изван школе, као и већа усмереност васпитно-образовног процеса на исходе учења.

Од деведесетих година прошлог века развија се један нови вид наставе који обједињује наставу страног језика и других предмета, а који је познат под енглеском скраћеницом CLIL (Content and Language Integrated Learning) – интегрисано учење језика и других наставних садржаја. Овај концепт има своје теоретско утемељење у радовима Брунера, Пијажеа и Виготског, а обједињује и усклађује опште теорије учења и теорије о учењу страног/другог језика. Као основна разлика између комуникативног приступа у настави страних језика (који преовлађује осамдесетих година прошлог века) и интегрисаног приступа (од деведесетих година) помиње се већа аутентичност и веће учешће самих ученика у развоју својих потенцијала за стицање знања и вештина (кроз њихов истраживачки и иноваторски рад), као и већа сарадња између ученика и наставника, као и међу самим ученицима. То значи да се мења и улога наставника који од онога који даје знање постаје онај који омогућава ученицима (у далеко природнијем и животнијем окружењу) да сами дођу до потребних знања, стимулише њихову когнитивну флексибилност, способност концептуализације, мотивацију за учење (Do et al., 2010: 11-13).

Канадски стручњак Каминс одавно је указао на разлику између два облика компетенција које ученик може развити у зависности од примењених приступа и метода у настави: основне међуљудске комуникативне способности (*Basic Interpersonal Communicative Skills* – BICS) и когнитивну академску језичку способност (*Cognitive Academic Language Proficiency* – CALP). Наиме, BICS компетенција се односи на компетенције у вези са општим и свакодневним тема-

ма које ученик усваја у оквиру традиционалне наставе језика, док се CALP компетенција огледа у захтевној когнитивној употреби страног језика која подразумева: излагање мишљења и претпоставки о некој теми, анализу, синтезу и тумачење доказа (Cummins, 1984: 136-137). Као добре стране CLIL наставе (додуше на нешто старијем узрасу) наводе се и следећи аспекти: увођење нових појмова кроз курикулум посредством нематерњег језика, усавршавање продуктивних вештина језика из разних наставних предмета, усавршавање знања из датих наставних предмета, јачање учениковог самопоуздања на циљном и матерњем језику, употреба разноврсног дидактичког материјала који подстиче развој когнитивних вештина. Извесно је да ученици свих узроста у оваквој настави богате свој вокабулар, науче појмове из различитих предмета на оба језика, показују већу когнитивну активност током учења (Bentley, 2010: 6).

На француском се користе термини који означавају наставу страног језика и неке нелингвистичке дисциплине - *enseignement d'une langue étrangère et l'enseignement d'une discipline non linguistique (DNL)* - као и наставу неког предмета интегрисаног са страним језиком (*EMILE - Enseignement d'une Matière Intégrée à une Langue Étrangère*).² Програм (на француском говорном подручју под скраћеним називом EMILE) спроводи се већ две деценије у великој већини европских земаља из области различитих школских дисциплина (свака земља, односно образовна институција, има право да одабере дисциплине). Интегрисана настава страних језика и школских предмета одвија се код нас најчешће у облику билингвалне наставе (почев од школске 2004/05. године), и то у двадесет шест установа: у пет предшколских установа на тери-

торији Војводине, у једанаест основних школа и десет гимназија. Настава на српском и француском језику реализује се у осам школа, на српском и енглеском у тринаест школа, на српском и немачком у четири школе, на српском и руском, на српском и италијанском и на српском и мађарском у по једној школи, а на мађарском и немачком и на мађарском и енглеском језику такође у по једној школи. Могуће је, међутим, осмислити и бар повремено изводити и наставу страних језика интегрисану са наставом других школских предмета изван уобичајене билингвалне наставе.

Франкофона поезија интегрисана са другим наставним предметима

Предлози песама франкофоних аутора које дајемо припадају оном књижевном жанру који се уобичајено назива књижевношћу за децу и у којем су деца циљана публика, али у којима често уживају и одрасли. У књиге за децу убрајају се оне књиге које деца сама бирају, као и оне које наставници, родитељи, критичари, издавачи или библиотекари сматрају погодним за децу. Као најчешће карактеристике дечје литературе наводи се то да ту деца имају главне улоге, да теме одговарају дечјем узрасу, да су релативно кратке и написане једноставним језиком, да немају много описа, али имају доста дијалога, да приповедају о неким авантурама, покушавају да васпитно утичу на децу, имају срећан крај у којем добро побеђује зло, као и да садрже слике и илустрације. Посебно је важна педагошка функција књижевности за децу, јер је то књижевност коју одрасли пишу за децу са намером да их нечему науче, да им нешто објасне, да им пренесу неки систем вредности.³

2 О развоју ових појмова и њиховом дефинисању видети у: Claudine Brohy et Sonia Rezgui, „La didactique intégrée des langues: évolution et définitions“, <http://babylonia.ch/fr/archives/2008/numero-1-08/didactique-integree-des-langues-evolution-et-definitions>

3 У овом смислу су занимљива дела Кристијана Посланиека (Christian Poslaniec). Видети: Dominique Grassart, „Autour du personnage“, 2005, <http://www.crdp.ac-creteil.fr/telemaque/document/personnage.htm>

Оно што нас занима у овом раду је да покажемо један другачији начин на који је могуће приступити поезији за децу. Желели бисмо да предложимо неке дечје песме франкофоних аутора за које сматрамо да би се успешно могле уклопити у садржаје других наставних предмета и тако са њима, на сасвим природан начин, повезати учење француског језика. Будући да је од дела франкофоних аутора нашим наставним програмом за предмет српски језик предвиђена само прича Пјера Грипарија *Заљубљене циљеле* (у трећем разреду), као и одломак из романа *Мали Принц* Антоана Сент-Егзиперија и роман *Бела Грива* Ренеа Гијоа (у четвртном разреду), видимо да је реч само о тројци аутора (сви су Французи). Песамма нема уопште, као ни било каквог помињања других франкофоних земаља и чињенице да данас на француском језику стварају књижевници у преко педесет земаља. Овде је дато, разуме се, само неколико кратких и једноставних песама по нашем избору, а сналажљивости, инвентивности и креативности сваког наставника француског језика остављена је потпуна слобода да користи оне песме које му се чине занимљивим и посебно погодним за рад са децом. Иако још у првом циклусу основног образовања, ученици су сасвим способни (нарочито у трећем и четвртном разреду када већ многи путују са родитељима и упознају друге крајеве и државе) да схвате постојање других земаља, народа и језика, као и чињенице да се неким језиком могу служити људи у више земаља, на више континената. Један од таквих језика је и француски језик који се, као матерњи или службени језик, користи на пет континената и омогућава онима који га знају да уживају у речима, идејама и имагинарним световима бројних народа свих раса. Франкофони аутори из ових разних земаља (песници, приповедачи, романописци, драмски писци, есејисти, преводиоци) отварају пред нама ризнице својих култура. На нама је да покушамо да то богатство и разноликост представимо нашим ученицима и

искористимо га како бисмо унапредили њихова знања и њихово васпитање.

А) Међу циљевима и задацима програма српског језика издвојили бисмо следеће, управо са намером да покажемо како би у њиховом остваривању помогло и коришћење страних књижевних дела за децу (пре свега поезије, а о чему ће бити речи у наставку):

- упознавање и оспособљавање за тумачење одабраних књижевних дела, позоришних, филмских и других уметничких остварења из српске и светске баштине;
- развијање потребе за књигом, способности да се ученици њоме самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.).

Међу активностима предложеним за спровођење програма српског језика наводе се вежбе у слушању (са циљем откривања и разликовања гласова и звукова, као и карактеристика говора разних особа), затим причање на основу посматрања или на основу низа слика, као и једноставно и спонтано ликовно изражавање, усмерено и/или слободно цртање (у корелацији са захтевима ликовне културе). Сасвим је очигледно да се исте ове активности могу користити и редовно се користе и у настави и учењу страног језика када се ученици оспособљавају да репродукују оно што чују, а имагинативне и драмске способности им олакшавају меморисање и природно усвајање језика.

Технике које треба примењивати у оквиру наставе страног језика сасвим се уклапају у неке

од техника које се примењују у настави српског језика и других наставних предмета: рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игре по улогама итд.); вежбе слушања и поступања према упутствима наставника или траке; класирање и упоређивање предмета по разним критеријумима (количина, облик, боја, величина, функција, склоност итд.); мануелне активности (сецкање, бојење, прављење предмета, израда постера итд.); цртање по диктату; певање у групи; плес и забавно-васпитне игре; повезивање звучног материјала са илустрацијом; заједничко прављење илустрованих материјала (албум фотографија одељења, извештај или план недељних активности); договарање око мини-пројеката; одговарање на једноставна питања; повезивање речи и/или кратких реченица са сликама; замењивање речи цртежом или сликом; проналажење недостајуће или сувишне речи итд. На почетку сваког часа, а у оквиру кратких активности загревања, може се кроз песму, игру или покрет обновити оно што је на претходном часу рађено. Ове активности мотивишу, опуштају и код ученика подстичу самопоуздање и свест да могу, самостално или уз помоћ наставника и другова, да искористе оно што су већ учили.

Наставник страног (француског) језика могао би да изражајно чита или ученицима пусти звучни снимак неке једноставне песме или кратког дијалога на француском језику и да прочитани текст прати сликама и/или покретима и гестикацијом који би требало да ученицима сугеришу значење. Поред могућности да се покретима прикажу радње поменуте у песми, неке песме су згодне и због бројних ономатопеја, које деца лако могу да репродукују. Тако се у песми *Clapotage* (*Зайљускивање*) аутора Шарла Кокоа (Charles Cooco) из Квебека помиње читава породица речи и неколико ономатопеја које опонашају заплускивање воде о обалу и активности добра. Може се предвидети и мали предах на часу – активност у којој ће ученици бити

позвани да опонашају неке од звукова у природи како би схватили шта је то ономатопеја у језику, а можда и како би видели да се у свим језицима не користе исте ономатопеје („Ако се у француском користи *flic, flas, floc*, како се имитира заплускивање воде на српском? А које се ономатопеје користе у француском за лавез паса, цвркутање птица, хучање ветра итд? Колико се разликују? Зашто се разликују ако опонашају исте звукове?“) (Прилог 1).

Б) Циљеви програма предмета свет око нас постављени су тако да експлиците и имплиците утичу на развој ученика, паралелно израђујући њихове интелектуалне способности, практичне вештине, ставове и вредности. Експлиците циљеви јасно су наведени у програмским садржајима. Имплиците циљеви су „прикривени“ и наглашавају васпитну компоненту образовања. Они се реализују и спроводе преко одабраних садржаја и активности, који превазилазе оквире предмета и разреда, залазе у све области које се обрађују у оквиру првог циклуса образовања и надаље. Конкретизују се кроз одређене оперативне задатке и активности, а односе се на сферу стицања умења и навика, развијања вештина, као и формирања ставова из следећих области: екологија, демократичност, здравље и технологија. Од учитеља се очекује да оствари интегрисани приступ у формирању појмова, да користи садржаје унутар предмета, као и оне на нивоу разреда, и на основу њих да примењује мултидисциплинарни приступ при израђивању појмова. При томе треба поштовати одреднице принципа корелације на свим нивоима (предметном, разредном, међуразредном и међупредметном), уважавајући све наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Садржаји програма свет око нас (Ја и други, Жива и нежива природа, Оријентација у простору и времену, Култура живљења, Човекова околина и људска делатност итд.) уклапају се у садржај предмета страни језик, а могу и бити

заступљени у лаганим дечјим песмама на страном језику.

Ici (Ovge) песма је од осам кратких стихова аутора Шеема Вате (Chehem Watta) из Џибутија и у њој се помиње неколико познатих главних градова, што може да послужи да се са ученицима разговара о појму главног града, о његовим карактеристикама, о разликама између градске и сеоске животне средине (сходно томе где сами ученици живе), о величини разних главних градова у свету, о њиховом значају и снази и сл. Потом се може од ученика тражити да најпре препознају градове који се у песми помињу, а онда да наброје неке друге главне градове за које су чули, па им рећи како се ти градови кажу на француском језику – уочити сличности и разлике у називима градова и држава (Прилог 2). А када се говори о својој земљи и патриотским осећањима, може се користити песма *Je n'ai pas vu (Нисам видео)* аутора Феликса Леклера (Félix Leclerc) из Квебека у којој се, врло једноставним речима, говори о лепоти своје земље и о песничковој љубави према њој (Прилог 3). Када је реч о упознавању животињског света, једна од животиња која увек изазива велико интересовање деце због промена боје и прилагођавања окружењу јесте камелеон, о којем говори и описује га песма *Caméléon (Камелеон)* сенегалског песника Фатуа Ндие Соуа (Fatou Ndiaye Sow). Оваква песма погодна је, на пример, за обрађивање лексике везане за боје, облике и величину животиња, њихова станишта и значај који имају за човека. Најпре се издвоје боје које су у песми поменуте, као и животиње (са освртом на то да ли све оне живе и у нашој средини и у каквим стаништима), а онда ученици траже у нашој средини животиње које имају те боје, а нису поменуте у песми (на крају је могуће дати и називе тих животиња на француском језику) (Прилог 4).

В) Међу бројним задацима предмета ликовна култура издвојили бисмо следеће (за које сматрамо да се поклапају са задацима наставе

разних предмета, међу којима и предмета страни језик): развијање ученикових способности за опажање облика, величина, светлина, боја и положаја; развијање моторичких способности ученика; стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава; коришћење техника и средстава ликовно-визуелног изражавања; развијање љубави према културним вредностима и уметничким делима свог и других народа итд. Гледајући сликовнице и цртајући оно о чему говоре песме на страном језику, ученици спознају односе у видном пољу, појмове облика, светла, сенке, додира, контраста и сценског простора и развијају свој сензибилитет. Цртање је значајна активност у настави страног језика на млађем узрасту, јер не само да само по себи пружа осећај задовољства и релаксације већ се користи и као помоћни методски поступак за усвајање и утврђивање лексике и морфосинтаксичких структура. Најбоље је са цртањем почети тек пошто су ученици усвојили дату лексику. Овде би било идеално да као директан подстрек на цртање (усмерено и/или слободно) послужи нека дечја песма на страном језику, а у којој се помињу неки од појмова са којима се дете упознаје у оквиру разних наставних предмета.

Најлакше је наћи песме на француском језику погодне да се повежу са градивом из предмета ликовна култура. Навели бисмо само два примера, од којих је први надалеко чувена песма француског песника Жака Превера (Jacques Prévert) *Pour faire le portrait d'un oiseau (Да би се направио портрет птице)*, која ученика лагано води кроз процес сликања кавеза и детаља у њему, а потом и саме птице. Иако веома сложена и вишезначна, ова песма се са ученицима млађег основношколског циклуса може радити само на нивоу разумевања редоследа активности и њихове повезаности са учењем процеса цртања. Полазило би се од детаља чијим уклапањем се иде ка целовитој слици, а птица се богатој дечјој машти приказује као жива и опипљива, можда баш онаква какву неко од ученика има код куће

(Прилог 5). Други пример би могла бити песма *J'ai fait un bouquet* (*Направио сам букет*) канадског песника Жила Вињоа (Gilles Vigneault), која ученике води кроз сликање разних лепота шареног света. Ученици би се могли поделити у групе од којих би свака добила задатак да наслика свет какав је представљен у по једном стиху песме (зелене шуме, плаво небо са белом птицом, море, жута пустиња, летње вече на пијаци, дeтина са четири листа) (Прилог 6). Ученици се кроз процес цртања могу водити тако што ће заједно са наставником пратити све оно о чему песник говори водећи рачуна о лексици која се односи на описе природе и животиња, као и о језичким средствима која приказују редослед збивања (*најпре, њошом, њосле, онда, на крају* и сл.).

Г) Слично је и са задацима предмета музичка култура који предвиђају стицање навике слушања музике и оспособљавања за разумевање музичких порука, упознавање традиционалне уметничке музике свога и других народа, развијање критичког мишљења и исказивање осећања о музици, као и подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање звука). Ученицима би вероватно најзанимљивије било да слушају неке дечје песме на француском језику, а неке од њих можда и да науче да певају. Могла би им се, међутим, понудити и песма *Je suis né dans une forêt bleue* (*Ја сам рођен у њавој шуми*) израелског песника Шломоа Рајха (Shlomo Reich), која говори о процесу стварања једног музичког инструмента (виолине) од дрвета, о повезаности са природом која нас окружује и даје живот свему, па и уметности у којој уживамо. Ова песма, коју не треба обрађивати до најситнијег језичког детаља, већ само на нивоу глобалног разумевања, може послужити да се ученици упознају са настанком разних музичких инструмената: од ког материјала се праве, шта је за њих важно, где се у њима ствара звук који нас очарава, како се пакују и преносе

и слично (Прилог 7). Онда им се могу приказати слике разних инструмената, обнављати лексика везана за боје, облике и величину тих инструмената, а упоредо би им се могли пуштати краћи одломци у којима се чују поједини инструменти.

Уместо закључка

Важно је да атмосфера на часу увек буде пријатна и подстицајна, а да се активности прилагоде интересовањима ученика, као и њиховој краткотрајној пажњи – стога активности треба мењати чим се примети да је мотивација на часу опала: живље активности (на пример, кратки драмски прикази) уводе се ако интересовање ученика попушта, а мирније активности (попут цртања и бојења) уводе се ако дисциплина почиње да измиче контроли. Такође треба имати у виду да је учитељу дата слобода избора текстова у складу са наставним потребама и интересовањима конкретне групе ученика са којом остварује програм, што ствара повољну климу за сарадњу са наставником страног језика и коришћење неких текстова (кратких песама или разбрајалица) на страном језику.

Дозвољено је, а понекад и неопходно, коришћење матерњег језика да би се ученицима превела сувише компликована лексика: ученици не треба да памте и уче све речи из песме, али треба да разумеју шта се од њих тражи и који се конкретни васпитно-образовни циљ жели постићи баш том одређеном песмом. Могуће је и да после читања песме на француском језику наставник француског језика песму усмено преводи стих по стих, постепено пратећи ученичке активности цртања, али и дајући им време да дату песму пореде са неком коју су већ радили на часовима српског језика или света око нас.

Зашто је интегрисано учење страних језика и садржаја других предмета битно? Ученицима помаже да развију когнитивне способности и омогућава да прошире свој речник и овладају

специфичном стручном терминологијом у различитим областима припремајући их тако за наставак образовања на универзитету и за будући рад. Оно такође нуди ученицима свих узраста природно окружење за учење језика, јасно им указује на потребу за таквим учењем и на његову утилитарност, што изузетно позитивно утиче на њихову мотивацију – и то, како за учење страног језика, тако и за учење садржаја других дисциплина. Уверени смо да је будућност наставе страних језика у већем интегрисању са наставом других предмета, што не значи да традиционалнији начин учења страног језика треба или може да нестане, већ само представља његову

допуну, освежење и појачање. Све ово омогућава самим наставницима да иновирају свој рад, учине га савременијим и занимљивијим, да раде са мотивисанијим ученицима и поврате драж и углед своје професије. Будући да овакав рад захтева и посебну обуку наставника (страних језика и других предмета), неопходно је редовно организовати семинаре. У неким земљама, попут Француске и Немачке, оваква обука представља већ део основног универзитетског образовања будућих наставника који се припремају да предају једну или више лингвистичких дисциплина или једну лингвистичку дисциплину и један страни језик.

Литература

- Вилотијевић, Н. и Бањац, М. (2011). *Инијеирајивно-темајска настјава йприоге и друшијва*. Београд: Школска књига.
- Вујовић, А. (2011). „Увођење у језике и културе“ на предшколском и млађем школском узрасту. *Иновације у настјави*, 2011/2, 71–78.
- Наставни програми за прва четири разреда основне школе у Србији, http://www.zuov.gov.rs/nov-isajt2012/naslovna_nastavni_planovi_programi.html (сајт Завода за унапређивање образовања и васпитања посећен у мају 2013).
- Bentley, K. (2010). *The TKT Course. CLIL Module*. Cambridge University Press.
- Brohy, C., Rezgui, S. (2008) . „La didactique intégrée des langues: évolution et définitions“, <http://babylonia.ch/fr/archives/2008/numero-1-08/didactique-integree-des-langues-evolution-et-definitions> (сајт посећен 22.01.2014).
- Cummins, J. (1984). *Bilingualism and Special Education: Issues in Assessment and Pedagogy*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Do, C., Hood, P. and Marsh, D. (2010). *Content and Language Integrated Learning*, Cambridge: University Press.
- Grassart, D. (2005). „Autour du personnage “, <http://www.crdp.ac-creteil.fr/telemaque/document/personnage.htm> (сајт посећен 22.01.2014).
- http://ec.europa.eu/languages/documents/studies/clil-at-school-in-europe_fr.pdf (сајт Eurydice – Генералне дирекције за образовање и културу, посећен 3.06.2013).
- <http://www.emilangues.education.fr/questions-essentielles/l-emile-un-succes-croissant-en-europe> (сајт посећен 10.06.2013).
- <http://archive.ecml.at/mtp2/Alc/pdf/Cavallididintegr.pdf> (сајт посећен 3.06.2013).
- <http://www.emilangues.education.fr/international/emile-clil-europe> (сајт посећен 21.01.2014).

- *Le Français est un poème qui voyage, Anthologie de poèmes francophones pour les enfants*, (2006). Saint-Amand-Montrond, Rue du Monde.

Summary

In this paper, we are starting from discussing and analyzing general standards, aims and tasks from the valid curricula in the first cycle of primary education in our country, and then, studying a part of contemporary reference books in English and French, we refer to basic features and advantages in integrated teaching. Our aim is to prove at obvious examples that it is possible to integrate poems of Francophone authors into the contents of other teaching subjects, and to incorporate them into the contents of other teaching subject and connect them to the curricula of several subjects: Serbian -mother tongue, Art, Music and The World Around Us. Integrated learning of a foreign language and other disciplines' contents help students develop cognitive abilities, enable them to widen their vocabulary and master specific subject terminology in different fields, and in this way preparing them for continuing education and future work.

Key words: *French Language, Francophone literature, the first cycle of primary education, functional knowledge.*

Прилог 1: **Clapotage (Charles Coocoo)**

Écoute ! le clapotis
Regarde ! le clapotissement
Touche ! le clapoteau
Hume ! le clapotage
Donne ! une claque amicale

Qu'est-ce que tu dis, castor ?
Alerte ! La vie vient de clapoter
Au loin ! flic, flac, floc...

Прилог 2: **Ici (Chehem Watta)**

Ici ruelles d'enfants
Où toutes les capitales
s'ensablent
S'attablent
Entre rues
De Madrid
Paris Moscou
Londres Athènes

Прилог 3: **Je n'ai pas vu (Félix Leclerc)**

Je n'ai pas vu toutes les merveilles du monde,
mais j'ai sûrement vu la plus belle et c'est
mon pays. Où que je sois sur terre,
je l'emporte dans ma guitare.

Прилог 4: **Caméléon (Fatou Ndiaye Sow)**

Caméléon, prête-moi ta robe verte
Pour cueillir l'herbe des prairies.
Prête-moi ta robe grise
Pour pêcher au fond de l'eau,
Prête-moi ta robe bleue
Pour prendre un pan du ciel.
Prête-moi ta robe rouge
Couleur de feu,
Donne-moi ta robe jaune
Couleur de moisson,
C'est elle la plus jolie.

Прилог 5: Pour faire le portrait d'un oiseau (Jacques Prévert)

Peindre d'abord une cage
avec une porte ouverte
peindre ensuite
quelque chose de joli
quelque chose de simple
quelque chose de beau
quelque chose d'utile
pour l'oiseau
placer ensuite la toile contre un arbre
dans un jardin
dans un bois
ou dans une forêt
se cacher derrière l'arbre
sans rien dire
sans bouger...
Parfois l'oiseau arrive vite
mais il peut aussi mettre de longues années
avant de se décider
Ne pas se décourager
attendre
attendre s'il le faut pendant des années
la vitesse ou la lenteur de l'arrivée de l'oiseau
n'ayant aucun rapport
avec la réussite du tableau
Quand l'oiseau arrive
s'il arrive
observer le plus profond silence
attendre que l'oiseau entre dans la cage
et quand il est entré
fermer doucement la porte avec le pinceau
puis
effacer un à un tous les barreaux
en ayant soin de ne toucher aucune des
plumes de l'oiseau
Faire ensuite le portrait de l'arbre
en choisissant la plus belle de ses branches
pour l'oiseau
peindre aussi le vert feuillage et la fraîcheur
du vent

la poussière du soleil
et le bruit des bêtes de l'herbe dans la chaleur
de l'été
et puis attendre que l'oiseau se décide à
chanter
Si l'oiseau ne chante pas
C'est mauvais signe
signe que le tableau est mauvais
mais s'il chante c'est bon signe
signe que vous pouvez signer
Alors vous arrachez tout doucement
une des plumes de l'oiseau
et vous écrivez votre nom dans un coin du
tableau.

Прилог 6: J'ai fait un bouquet (Gilles Vigneault)

J'ai fait un bouquet du monde
Il y avait des forêts vertes
Deux ciels bleus pour le vol d'un oiseau blanc
Une grande brassée
D'eau de mer
Un désert jaune
Un soir d'été sur la place du marché
Un trèfle à quatre feuilles
Deux colonnes ioniennes
Brisées
J'ai attaché tout cela
Avec un bout d'horizon
Et j'ai offert à ma vie
Le bouquet du monde
Elle a souri
Elle est partie
Tout est fané
Et je m'ennuie
Moi qui pour elle
Avais cueilli
Le Monde

**Прилог 7: Je suis né dans une forêt bleue
(Shlomo Reich)**

Je suis né dans une forêt bleue
et ma mère m'a toujours dit
que j'étais l'arbre le plus triste.
Mon corps a pu servir
à tailler un violon, un peu difforme,
mais avec l'âme d'un enfant perdu.
On m'a mis, tout jeune,
dans une boîte, et je dormais
entouré d'un velours rouge vif.
Pour les grandes occasions,
mon artiste me couchait
sur la clavichord
et là, à cet endroit
précis, mes souvenirs
de la forêt bleue
se réveillaient toujours.
Le public n'a jamais su
que sous tes doigts
coulaient les rêves
d'un tronc orphelin.